

Nacionalni posvet SIRIUS o strategijah vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje:

PROSTORI VEČJEZIČNOSTI V INKLUZIVNEM UČNEM OKOLJU

Hiša Evropske unije, Ljubljana, 6. junij, 2018

Povzetek razprave na nacionalnem posvetu SIRIUS 2018

Namen in cilji nacionalnega posveta

Pedagoški inštitut je kot član *Evropske mreže za politike izobraževanja priseljencev SIRIUS* organiziral enodnevni nacionalni posvet z naslovom *Prostori večjezičnosti v inkluzivnem učnem okolju*. Na posvetu smo želeli osvetliti različne načine implementacije nacionalne strategije *Vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem*, ki jo je pripravilo MIZŠ v letu 2017. Obenem smo želeli identificirati probleme, s katerimi se pri njenem izvajanju v praksi srečujejo šole, učitelji in drugi odrasli, ki nudijo podporo otrokom priseljencev pri vključevanju v pedagoški proces oziroma pri zagotavljanju ustreznih pogojev za kakovostno učenje in nadaljevanje izobraževanja. Namen posveta je bil torej spodbuditi povezovanje med različnimi akterji na področju vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje ter prepoznati področja, kjer bi bilo potrebno razvijati strategije dela pri izobraževanju priseljencev in okrepiti sodelovanje med vsemi deležniki.

Osrednja tema razprave je naslovlila organizacijo inkluzivnega učnega okolja v osnovnih in srednjih šolah in probleme, ki ovirajo sprejemanje, spoštovanje, podporo in opolnomočenje otrok priseljencev, da bi z vključevanjem v skupen pedagoški proces, zagotovili čim uspešnejše pridobivanje znanja, socialnih, čustvenih, jezikovnih in komunikacijskih učnih izkušenj ter spodbud. Za oblikovanje kakovostnega inkluzivnega učnega okolja je pomembno, da se šola in učitelji zavedajo prisotnosti različnih jezikov in njihovih govorcev ter vsem zagotavljajo enakovreden dostop do znanja in medsebojnega sodelovanja pri učenju in izmenjavi izkušenj, tudi z oblikovanjem priložnosti za rabo več jezikov. Na ta način šole prakticirajo multikulturne kompetence vseh, od učiteljev in vodstvenih delavcev do učencev in njihovih staršev. Za prakticiranje večjezičnosti, kot osrednjega elementa za oblikovanje in vzdrževanje inkluzivnega učnega okolja, je pomembno, da so učitelju, kot vodilnemu akterju pedagoškega procesa, na voljo različni podporni sistemi: od večjezičnih učnih gradiv, podpore kolegov in vodstva šole, profesionalnega izobraževanja in usposabljanja ter strokovnih podpornih služb/institucij, pa tudi družin in nevladnih organizacij v lokalnih skupnostih.

Na posvetu smo osrednjo temo - prostori večjezičnosti v inkluzivnem učnem okolju, obravnavali v treh vsebinskih sklopih: 1) organizacija in izvajanje pouka; 2) povezovanje šole z družinami in organizacijami v lokalni skupnosti ter neformalno učenje; 3) profesionalni razvoj učiteljev.

V razpravi smo želeli povezati in soočiti spoznanja in praktične izkušnje akterjev, ki v Sloveniji oblikujejo strategije in delujejo na tem področju. K sodelovanju smo povabili tako predstavnike MIZŠ (1), Zavoda RS za šolstvo (1), raziskovalce (2) in visokošolske učitelje (1), ravnatelje šol (2 iz OŠ), učitelje (2, ena iz OŠ in ena iz SŠ), svetovalne delavke (2, ena iz OŠ in ena iz SŠ), kakor tudi predstavnike staršev (1) in nevladnih organizacij (2), ki nudijo podporo otrokom priseljencev. 16 vabljenih govorcev in govork je v prispevkih predstavilo svoje izkušnje in spoznanja, na različnih tematskih področjih, ki so povezana z vključevanjem priseljencev, ter izpostavilo osrednje problemske točke, o katerih smo v nadaljevanju odprli razpravo s publiko (42 udeleženi).

Povzetek razprave z glavnimi poudarki

V tem poročilu s posveta izpostavljam glavne poudarke posveta (zapisane v krepkem tisku v dvanajstih točkah) s kratkimi obrazložitvami oziroma povzetki razprave. Na koncu so navedene še sklepne ugotovitve, ki nam bodo skupaj z glavni poudarki razprave služili za izhodišča pri nadaljnjem razvoju in implementaciji strategij vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje v Republiki Sloveniji.

1. Podaljšati intenzivni tečaj slovenskega jezika ob vključitvi v šolo.

Izkušnje zaposlenih na šolah, kjer se šolajo otroci priseljencev, kažejo, da je za njihovo uspešno vključevanje pomembno izvajati intenzivni tečaj slovenskega jezika na začetku (v heterogenih skupinah učencev na šoli ali z več različnih šol skupaj) in jih sočasno vključiti tudi v pouk v rednih oddelkih zaradi boljše vrstniške socializacije. Ob tem je potrebno prilagajati urnike, in sicer tako, da poteka tečaj slovenskega jezika vsak dan prve ure pouka (npr. prvi 2 uri), ostali del dneva pa so prisotni v rednih oddelkih (npr. 3 ure pri najpomembnejših predmetih).

Vendar pa je potrebno najprej zagotoviti varno učno okolje in sprejetost otrok priseljencev na šoli (med strokovnimi delavci) in v razredu (v vrstniški skupini), šele nato lahko uresničujejo učne cilje. Vrstniška socializacija namreč ni pomembna le za občutek varnosti in sprejetosti otrok priseljencev, temveč tudi za učenje in prakticiranje jezika okolja. Pri tem se kaže, da otroci priseljenci relativno hitro osvojijo pogovorni slovenski jezik (lahko pa se razvije komunikacija med vrstniki na šoli tudi v katerem drugem skupnem jeziku), počasneje pa usvajajo učni slovenski jezik. Mlajši učenci (v nižjih razredih osnovne šole) se hitreje učijo jezika novega okolja kot starejši, npr. mladostniki v osnovnih in srednjih šolah, prav tako je usvajanje učnega jezika hitrejše, če gre za sorodne jezike (npr. južnoslovanski, slovanski).

2. Učenje slovenščine kot tujega jezika še ni dovolj dobro razvito področje.

Pri tem so udeleženci izpostavili razkorak med krajšim zakonsko določenim obdobjem učenja slovenskega jezika in priporočili Strategije (2 leti prilagojenega učenja) in daljšim priporočenim obdobjem učenja, s strani jezikovne stroke (5 let). Ministrstvo je že začelo s pripravo prenovljene zakonodaje na področju učenja slovenščine kot tujega/drugega jezika (za srednješolsko izobraževanje je že potrjena, v prihodnjih letih bodo pripravili še spremembe zakonodaje za osnovnošolsko izobraževanje in predšolsko vzgojo). V nadaljnji razpravi je bilo izpostavljeno, da stroka in politika še nista usklajeni glede ustrezne izobrazbe in kompetenc učiteljev, ki naj bi poučevali slovenščino kot tuji/drugi jezik. Prav tako še ni dorečeno, kdo naj certificira osvojeno znanje slovenščine za mladoletnike priseljence (za tiste, ki obiskujejo osnovno šolo za odrasle ali tečaje izven formalnega izobraževanja).

Na posvetu so izpostavili tudi, da v šolski praksi (in jezikovni stroki) premalo zavedanja o različnih slovenščinah, ki se uporabljajo v vsakdanji rabi. Prevladuje namreč stališče, da imamo le eno slovenščino. Ob tem so udeleženci opozorili na nerazumevanje sistema učenja slovenščine kot tujega jezika, predvsem glede vloge različnih slovenščin v izobraževalnem okolju in vloge različnih maternih jezikov. Takšen pogled zahteva različne pristope in didaktike, saj je cilj usposobiti uporabnika jezika, ne pa ustvariti rojenega govorca. Zato potrebujemo več modelov učenja jezika, ne le enega.

3. Razvijanje kompetenc večjezičnosti, raznojezičnosti in čezjezikovanja v šoli.

Za uspešno vključevanje priseljencev v šoli je pomembno vpeljati razvijanje večjezične kompetence (za učitelje in učence), čeravno je to lahko tudi problematično. To kompetenco lahko razvijamo skozi tri pristope, ki naj bi bili v šolskem okolju nenehno navzoči bodisi kot pedagoške metode bodisi kot komunikacijske prakse: večjezičnost (omogočanje učenja in znanja različnih jezikov vsem udeležencem pedagoškega procesa), raznojezičnost (razvijanje zmožnosti uporabe posameznikovega celotnega jezikovnega repertoarja v komunikacijskih in učnih situacijah skozi širjenje posameznikovih izkušenj z jezikom v različnih kulturnih kontekstih) in čezjezikovanje (omogočanje pravice do jezikovnega izbiranja v okviru celotnega jezikovnega repertoarja posameznikovega *idiolekta* znotraj »jezikovnih pravil« in jezikovnih hierarhij, ki veljajo v formalnih (npr. šolskih) okoljih.

Perspektiva raznojezičnosti v šoli predpostavlja zavedanje o stalni prisotnosti različnih jezikov na različnih ravneh njenega delovanja (npr. vodstvene, upravne, izobraževalne, pedagoško strokovne, tehnično-podporne), ki so vir za krepitev jezikovne kompetence vseh učencev in delavcev šole (pomembnejše je, da zmoremo izraziti znanje/vedenje/stališče, ne pa, v katerem jeziku). Ta proces je vključujoč in zadeva vse govorce v šoli zato izdatno prispeva k vključujočemu okolju. Temelji na prepoznavanju in upoštevanju vseh jezikovnih virov in v enakovredni jezikovni perspektivi ter je usmerjen v opolnomočenje govorcev. Od vseh sodelujočih terja tudi določeno stopnjo aktivnosti: kritično prepoznavanje različnih percepcij in perspektiv raznolikosti, ki je značilna za procese učenja jezikov, kultur in komunikacije, kot tudi nenehno pripravljenost za vzpostavljanje dialoga z njimi in njihovimi nosilci. Slednje pa lahko v vsaki komunikacijski situaciji predstavlja svojevrsten izziv.

4. Potrebno bi bilo sistemsko urediti in ovrednotiti delo, ki ga opravijo učitelji pri vključevanju učencev priseljencev.

Pri vključevanju otrok priseljencev so na šoli ključnega pomena učitelji, ki so tem učencem mentorji in svoje delo opravljajo v okviru dodatne strokovne pomoči ali so projektno zaposleni za določen čas (kot "multiplikatorji"). Pri tem so učitelji kot problem opredelili normativno umeščanje strokovnega dela učiteljev z otroki priseljenci med ure dodatne strokovne pomoči (ali projektnega financiranja "multiplikatorjev"), saj menijo, da tovrstno delo zahteva sistemizirano delovno mesto specialno usposobljenih učiteljev.

5. Vključevanje otrok priseljencev v šolo ne poteka sistematično in celovito.

Model vključevanja (zapisan v Strategiji (2007) in Strategiji (2012) ter njeni dopolnitvi (2017) in ki ga razvijajo šole v projektu Izziv medkulturnega sobivanja naj bi bil implementiran na vseh ravneh in koordinirano (organizacijski, izvedbeni, ideološki) in bi omogočil spremembo šole v vključujoče okolje. Uspešno vključevanje priseljencev je torej odvisno od aktiviranja celotnega učiteljskega zbora (kar zahteva večleten proces spreminjanja odnosov v kolektivu) in vzpostavljanja mreže učencev tutorjev na šoli ter sodelovanja z lokalno skupnostjo, kar vse močno variira med šolami in med različnimi lokalnimi skupnostmi. Še vedno vsaka šola, ki vključuje otroke priseljence, kompleksne probleme obravnava in rešuje parcialno (npr. razvija svoj model učinkovite integracije, oblikuje specifične skupnosti in v prilagajanju organizacije šolskega dela velikokrat "hodi po robu" legalnosti). Zato je šola pogosto stigmatizirana v lokalnem okolju.

Obenem šole potrebujejo medresorsko usklajeno podporo odločevalcev (ministrstev za šolstvo, notranje zadeve in delo, družino in socialne zadeve). Šole zaplete pogosto rešujejo sproti, v dialogu z ustreznimi ministrstvi, vendar počasi, zato pogrešajo sistemske rešitve, ki bi bile na voljo vsem šolam, ne glede na njihovo geografsko oddaljenost od centra (npr. dostopnost prevajalcev, organizacija kosil in prevozov iz azilnega doma, izvedba dejavnosti za otroke priseljencev izven šolske stavbe ipd.).

6. Zaznati je, da so pogosta višja pričakovanja učiteljev do otrok priseljencev kot do ostalih učencev.

Kot problem se v šolski praksi kaže, da imajo učitelji pogosto višja pričakovanja do otrok priseljencev kot do ostalih otrok (tudi glede učne motivacije, ki je lahko povsem običajna razvojna težava mladostnikov, nepovezana s statusom priseljenca) ali pa jih zaznavajo kot otroke s posebnimi potrebami. Za premoščanje teh problemov je ključno poskrbeti za kontinuiran profesionalni razvoj učiteljev (izobraževanje, medsebojne hospitacije ter kombiniranje posameznih tehnik, metod in pedagoških pristopov pri pouku).

7. Interpretacija "začasnosti" otrok priseljencev implicira nižja pričakovanja, odrekanje pravic, izključevanje in diskriminatorno obravnavo.

Med problemi uspešnega vključevanja v izobraževanje so učitelji izpostavili tudi veliko fluktuacijo otrok priseljencev (odhajajo v druga mesta v Sloveniji ali v druge države) in težave posameznikov, ki se vpišejo v šolo sredi šolskega leta. Pri tem so opozorili, da interpretacija "začasnosti" otrok priseljencev pogosto implicira nižja pričakovanja, odrekanje pravic, izključevanje in diskriminatorno obravnavo. Očitke o nehvaležnosti priseljencev, "mi jih izobražujemo, oni pa se ne učijo in odhajajo v tujino" je zaznati pogosto. To pa spodbudi tudi nižanje pričakovanj uspeha med strokovnimi delavci. Glede na kompleksnost vsakokratne situacije vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje, ki terja vzajemno prilagajanje vseh akterjev, bi veljalo jasno opredeliti temeljne cilje izobraževanja priseljencev ter jim pripisati in dopustiti bolj aktivno vlogo pri odločanju in izbiri izobraževanja (in dela ter nastanitve).

8. Za doseg izobraževalnih ciljev je nujna individualna obravnava vsakega posameznika, posebej pri vključevanju mladostnikov brez spremstva.

Pri vzgojnem delu z mladostniki brez spremstva pogrešajo smernice za delo, obenem pa izpostavljajo nujnost individualne obravnave vsakega posameznika za doseg izobraževalnih ciljev, ki lahko predstavlja problem.

Na nekaterih šolah v Sloveniji, vključenih v projekt „Izzivi medkulturnega sobivanja“, izvajajo v Strategiji (2007) in Smernicah (2012) predlagan način prilagajanja otrok priseljencev na novo izobraževalno okolje preko individualnega načrta aktivnosti (INA). V njem opredelijo cilje socialne integracije, upošteva kulturno, socialno in izobraževalno ozadje otroka, načrtujejo prilagoditve pouka in izvenšolske dejavnosti ter podporo v lokalnem okolju. Ta model vključevanja se je izkazal kot dober/uspešen, vendar pa evalvacija Zavoda RS za šolstvo kaže, da je potrebno usklajeno sodelovanje pri načrtovanju in izvajanju prilagoditev s strani vseh učiteljev, čeravno svojega prispevka v delovanju ne prepoznajo vsi učitelji. Izraženo je bilo priporočilo, da se

šola mora prepoznati kot avtonomna in razviti svoj model vključevanja otrok priseljencev, ki bo usklajen med vsemi akterji v lokalni skupnosti.

Šole v konzorciju projekta „Izzivi medkulturnega sobivanja“, organizirajo letne lokalne posvete, ki so pomembni tako za informiranje kot za povezovanje akterjev v lokalni skupnosti. Obenem je to tudi priložnost za zmanjševanje predsodkov večinskega prebivalstva, ki v glavnem izhajajo iz nepoznavanja drugih kultur in neznanja jezika. Pri tej obliki povezovanja se nakazuje možnost za prakticiranje „čezjezikovanja“ (translanguaging), tj. udejanjanje pravice do rabe različnih jezikovnih virov, tudi v formaliziranem okolju, kot je šola, ki olajša vključevanje in učenje posameznikom z različnimi jezikovnimi ozadji. Pomen ozaveščanja o enakovrednosti jezikov in njihovi enakovredni rabi se kaže tudi pri sodelovanju s starši. Npr. izkušnje z organiziranjem medkulturnih dogodkov na šoli kažejo, da uspešno vzpostavljajo zaupanje in medsebojne odnose med starši različnih kultur, ko omogočijo izmenjavo osebnih zgodb v različnih maternih jezikih.

9. Nizka aktivna vključenost staršev priseljencev v šolo in pogosto izraženi predsodki in nasprotovanja staršev učencev večinskega prebivalstva.

K uspešnemu vključevanju otrok priseljencev v šolo veliko prispeva tudi podpora staršev (starši priseljenci in ostali starši). Šola je tista, ki mora prva dati pobudo za sodelovanje s starši (npr. ravnatelj ali učitelj pride na pogovor k staršem v azilni dom). Pri tem je izjemno pomembno učinkovito informiranje staršev priseljencev o vseh dejavnostih in organizacijah v lokalni skupnosti, ne le na šoli. Prakticirajo se različne oblike sodelovanja s starši, od individualnih sestankov, medkulturnih delavnic do skupne priprave različnih projektov (pri čemer sodelujejo tako starši priseljenci kot slovenski starši). Izkušnje kažejo, da skupna srečanja staršev različnih narodnosti spodbudijo zaupanje med njimi, ki pozitivno vpliva tudi na več in boljše sodelovanje med otroci priseljenci in večinskimi otroci (tako v osnovni kot v srednji šoli).

Pomembno je vključevanje staršev priseljencev, ki naj bodo deležni vseh ugodnosti in oblik podpore kot njihovi otroci (npr. tečajji jezika). Vendar pa kljub posameznim primerom dobre prakse šole poročajo o relativno nizki aktivni vključenosti staršev priseljencev v šolo na eni strani in na drugi strani o pogosto izraženih predsodkih in nasprotovanjih staršev učencev večinskega prebivalstva. Na tem področju se je v diskusiji izpostavila potreba po vključevanju vseh, tako otrok in staršev priseljencev kot otrok in staršev večinskega prebivalstva, v celoten proces: skupno načrtovanje, organizacijo in izvajanje dejavnosti (kar na ravni šole in pouka terja delo z vsemi otroki, ne le z otroki priseljenci). Šole bi morale vključevati starše v proces izobraževanja otrok priseljencev kot enega od partnerjev. Pri tem je pomembno, da se šola odpira v lokalno skupnost. Starši otrok večinske kulture bi npr. lahko kot prostovoljci prevzeli vlogo zagovorništva medkulturnosti v šoli in prispevali k preseganju predsodkov večine z omogočanjem spoznavanja drugih kultur v stiku z njimi. Šola je pomembna, ni pa edina zadolžena za vključevanje priseljencev.

10. Spodbuditi bi bilo potrebno vključevanje priseljencev (učencev in staršev) v prostovoljstvo.

Spodbujanje in promocija prostovoljstva na šolah, torej da organizirajo prostovoljno delo učencev na šoli, je pomembna tudi z vidika vključevanja priseljencev. Kajti vsak je lahko prostovoljec, ne glede na svoje sposobnosti. V prostovoljstvo je pomembno vključevati tudi učence priseljence, saj gre za enega od pomembnih načinov njihovega opolnomočenja in preseganja predstav o družbeni pasivnosti priseljencev (in posledično

pokroviteljskega odnosa do njih). Učenci priseljenci kot prostovoljci pridobijo enakovreden položaj z ostalimi učenci, hkrati pa si s tem razvijejo občutek sprejetosti, pripadnosti in lastne vrednosti. Zato je zelo pomembno, da šola integrira v vzgojno delovanje različne prakse solidarnosti, empatije, medsebojne pomoči in se na ta način povezuje tudi v lokalni skupnosti. Obstajajo številne iniciative in dobre prakse na področju integracije priseljencev na ravni nevladnih organizacij, vendar niso medsebojno koordinirane. Potrebno je zagotoviti koordinacijo dejavnosti šole in različnih nevladnih organizacij ter uskladiti cilje delovanja, da ne prihaja do nasprotnih učinkov. Pri tem je problematično, da nevladne organizacije niso vključene v načrtovanje politik, temveč so kvečjemu povabljeni le h komentiranju predlogov.

11. Družbeni pomen alternativnih oblik samoorganiziranja civilne družbe, beguncev in priseljencev.

Predstavniki skupine aktivistov, ki organizirajo dnevni center za begunce v Ljubljani, je opozoril na pomen aktivizma za vključevanje priseljencev v novo okolje. Gre za način, ki nasprotuje utečenim oblikam integracije, hkrati pa je nujna oblika podpornega sistema, ki doseže priseljence iz obrobni skupin in katerih sistem na formalni ravni ne more zajeti. Brez aktivističnih intervencij ne moremo govoriti o uspešni družbeni integraciji priseljencev. Cilj jezikovnih tečajev za priseljence, ki potekajo skupaj z večinskim prebivalstvom, je opolnomočenje govorcev za rabo jezika v okolju. Tako je tudi v šoli pomembno, da se različni učenci skupaj učijo različnih jezikov. Še pomembneje je, da se šola prilagaja specifikam svojih učencev, učiteljev, staršev in lokalnega okolja in gradi svojo lastno skupnost različnih, vključenih v različne oblike sobivanja, ne pa da se trudi prilagajati priseljence. Tudi naša družba je namreč heterogena, in sicer iz različnih perspektiv, glede na družbeni razred, jezik, geopolitični položaj države, idr. Tako lahko razširimo razumevanje položaja priseljencev med večinskim prebivalstvom (in specifično, med otroci ter učitelji na šoli) z ozaveščanjem o različnih oblikah depriviligiranosti, ki izhajajo iz vsakdanjih situacij (revščina, brezposelnost, socialni položaj, idr.).

12. Potrebno bi bilo spremeniti način usposabljanj in tudi izobraževanja bodočih učiteljev na področju medkulturne kompetence.

Seminarji za učitelje namenjeni krepitvi medkulturnih kompetenc (ki so ob podpori MIZŠ brezplačno dostopni strokovnim delavcem v vzgoji izobraževanju po celotni vertikali, od leta 2016 – 2021) so trenutno eni izmed ključnih za seznanjanje z načeli inkluzivne pedagogike in oblikovanja medkulturno inkluzivnega okolja v šoli, a je to premalo. Problem se kaže v relativni neučinkovitosti usposabljanj, ki so enkratna (niso kontinuirana), in ne zahtevajo prenosa naučenega v prakso, obenem pa interferirajo z delovnim časom učiteljev. Ob tem se učitelji, ki so že zaposleni, redko odločajo za izobraževanje na tem področju.

V izobraževalnih programih bodočih učiteljev pa so medkulturne kompetence, potrebne za oblikovanje inkluzivnega učnega okolja, redko in nesistematično vključene v kurikule. Potrebna bi bila večja vključenost teh vsebin v izobraževalne programe bodočih učiteljev. Pregled visokošolskih učnih načrtov v izobraževalnih programih za bodoče učitelje priča o neurejenosti izobraževanja na tem področju (kot poseben predmet ali tema znotraj drugih predmetov se pojavlja redko, pa še tedaj kot izbirna vsebina) in neprepoznavnosti medkulturnih kompetenc kot dela profesionalnih kvalifikacij. To zahteva spremembo načina usposabljanj, pa tudi izobraževanja bodočih učiteljev.

Sklepne ugotovitve posveta 2018

Sklepne ugotovitve posveta predstavljajo izhodišča za oblikovanje smernic nadaljnjega razvoja politik izobraževanja priseljencev v Sloveniji, ki jih bomo oblikovali v okviru nacionalnega posveta v prihodnjem letu 2019.

Pri organizaciji dela in izvedbe pouka na šolah, ki vključujejo otroke priseljencev, se je izrazila potreba po večji medresorski usklajenosti in podpori šolam. Potrebne bi bile tudi spremembe na področju učenja jezika med učenci priseljenci (npr. podaljšanje časa učenja slovenščine). Prav tako je z vidika šol nesprejemljivo umeščanje dela učiteljev, mentorjev učencem priseljencem, kot ure dodatne strokovne pomoči; primerneje bi bilo to delo urediti kot sistemizirano delovno mesto. Šole probleme rešujejo parcialno, želijo si sistemskih rešitev in podpore, ki bo medresorsko usklajena.

Otrokom priseljencev je najprej treba zagotoviti varno učno okolje in sprejetost, šele nato se lahko posvetijo doseganju učnih ciljev. O varnem učnem okolju zanje moramo govoriti tudi izven šole, doma v družini in v nastanitvenih prostorih oseb, z (in prosilcev za) mednarodno zaščito, v prostočasnih dejavnostih in drugih prostorih. Obenem je potrebna aktivacija večjega dela učiteljskega zbora na šoli, ki bodo prispevali k uspešnejši integraciji učencev priseljencev, in njihova primerna usposobljenost. Udeleženci posveta so poudarili, da je za uspešno integracijo otrok priseljencev v šole potrebno sočasno in usklajeno delovanje šol, staršev, nevladnih organizacij in lokalne skupnosti, pri čemer je potrebno zagotoviti medresorsko koordinirano delovanje.

Šola bi morala graditi svojo lastno skupnost različnih, vključenih v različne oblike sobivanja, upošteva je specifične svojih učencev, učiteljev, staršev in lokalnega okolja. Izpostavila se je potreba po oblikovanju inkluzivnega okolja v šoli, v katerega bodo vključeni vsi, tako otroci in starši priseljencev kot tudi otroci in starši večinskega prebivalstva, ter celoten kolektiv učiteljev. V takem okolju bi morale biti zagotovljeno enakovredno sodelovanje vsem, v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu (skupno načrtovanje, organizacijo in izvajanje dejavnosti), prav tako tudi prevzemanje odgovornosti za lastne izbire. Šole bi lahko prevzele osrednjo vlogo iniciatorja in spodbujevalca različnih oblik solidarnosti, medsebojne pomoči, vzajemne skrbi in empatije ter sodelovanja v skupnosti (tudi preko razvijanja prostovoljstva).

Potrebe po izobraževanju in usposabljanju učiteljev na področju vključevanja otrok priseljencev v izobraževanje so z vidika problemov šolske prakse relativno velike, vendar so prevladujoči načini neučinkoviti ali neprimerni in zanje ni večjega interesa med (bodočimi) učitelji. Potrebno je spreminjati percepcije učiteljev o deprivilegiranosti, o učenju drugega jezika in enakovredni rabi jezikov, ki so v različnih oblikah prisotni na šoli, kakor tudi o omogočanju enakovredne in aktivne vloge učencev v vzgojno-izobraževalnem procesu. Obenem pa je potrebno celovito pristopiti k procesu vključevanja priseljencev, odpirati šole in se povezovati navzven, v lokalno skupnost. Kumulativni učinek se bo pokazal v spreminjanju šole v inkluzivne skupnosti, ki bodo uspešnejše vodile proces integracije otrok priseljencev.

V Ljubljani, avgust 2018

Povzetek posveta so pripravile: dr. Alenka Gril, dr. Janja Žmavc, mag. Sabina Autor